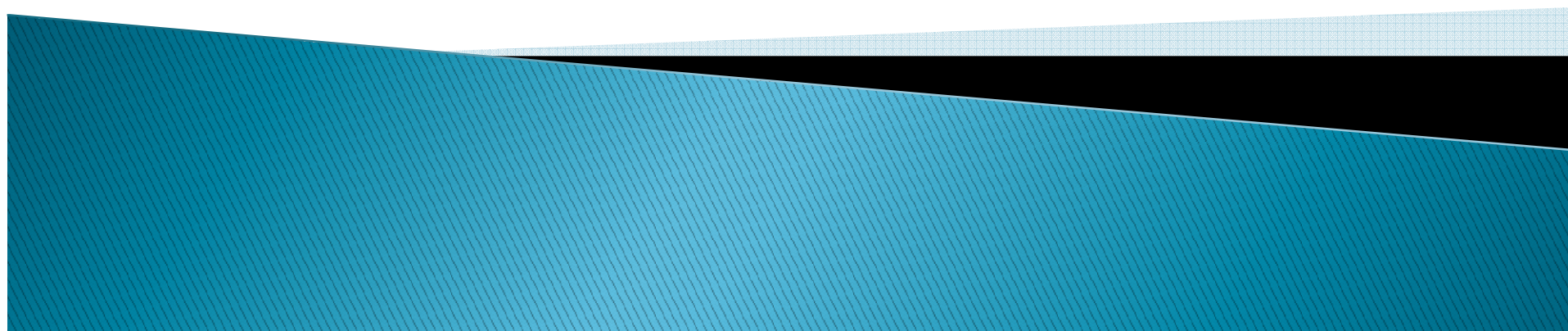

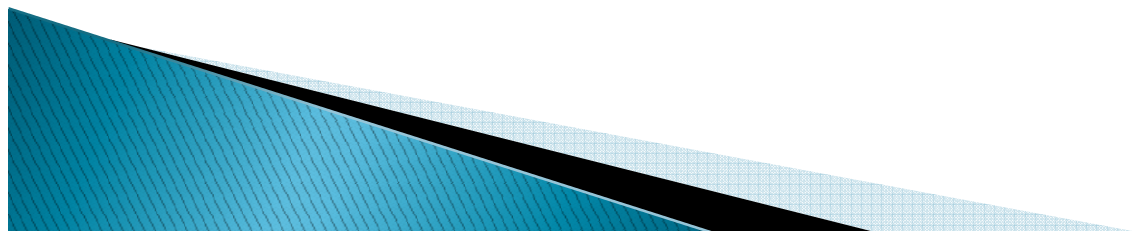
Vzdelanie, trh práce a rozdiely medzi mužmi a ženami v rómskej populácii na Slovensku

Branislav Šprocha

Úvod do problematiky

- ▶ Po roku 1989 transformácia spoločnosti – v prevažnej miere u Rómov priniesla zhoršenie situácie
- ▶ Obyvateľstvo s nízkym vzdelaním a kvalifikáciou – 1. „obete“ prepúšťania – nezamestnanosť – dlhodobý charakter
- ▶ Výsledok – okrajová pozícia na trhu práce – v mnohých prípadoch celková sociálna exklúzia – najväčšie problémy segregované komunity
- ▶ Otázky: aká je pozícia Rómov na trhu práce, existujú rozdiely medzi jednotlivými skupinami, medzi mužmi a ženami, generáciami z pohľadu vzdelania, participácie na trhu práce?

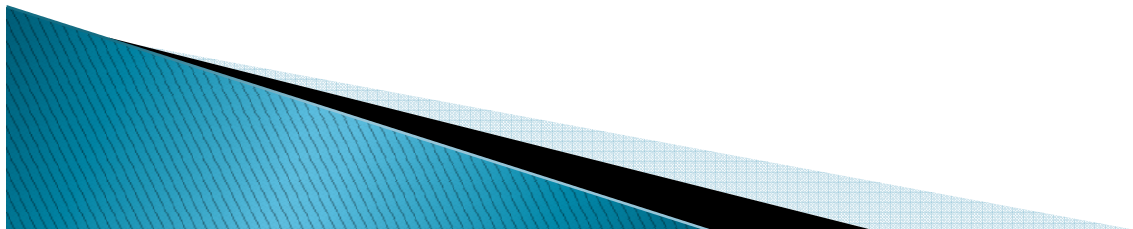
Zdroje údajov – problém

- ▶ Údaje týkajúce sa postavenia celej populácie Rómov na trhu práce a tiež z pohľadu úrovne dosiahnutého vzdelania na Slovensku v podstate neexistujú.
- ▶ Oficiálne údaje obsahujú len tie osoby, ktoré sa k rómskej národnosti slobodne prihlásili.
- ▶ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.
- ▶ Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001
- ▶ Špeciálne zisťovania: UNDP (2001, 2004–2005), Svetová banka, Nadácia S.P.A.C.E. (2001)
- ▶ zobrazujú situáciu sledovanej problematiky len v mikroúrovni – údaje sa týkajú len vybraných komunít, v ktorých bol uskutočnený výskum

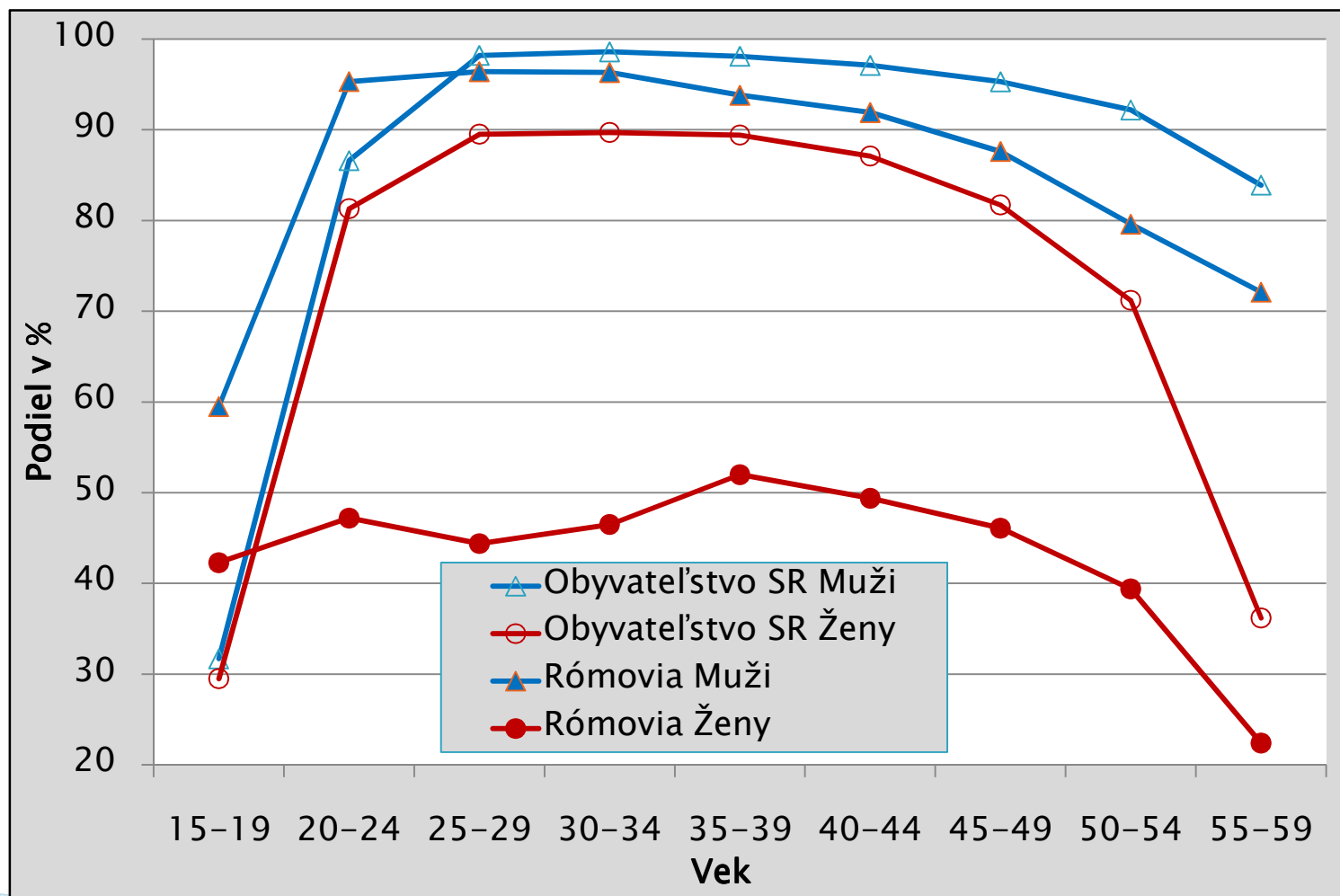

Rómovia, vzdelanie a trh práce pred rokom 1989

- ▶ Snaha o odstránenie negramotnosti a zapojenia na trhu práce
- ▶ Žiadne dodatočné tlaky na zvyšovanie vzdelania a kvalifikácie – nízkostatusové pozície v poľnohospodárstve, priemysle a stavebníctve (nekvalifikovaní robotníci)
- ▶ Výrazne vyššia participácia na FORMÁLNOH trhu práce u mužov ako žien – na MD / RD; v domácnosti – špecifický model jednopríjmovej rodiny (doplnené o finančné príspevky pre rodiny s deťmi)
- ▶ individuálny prístup a snaha o akúkoľvek zmenu v procese vzdelávania a kvalifikácie nebola potrebná
- ▶ Viaceré rómske rodiny si na tento „štandard“ a paternalistický prístup zvykli

Miera špecifickej ekonomickej aktivity 1980

Vzdelanie – podmieňujúci faktor na trhu práce

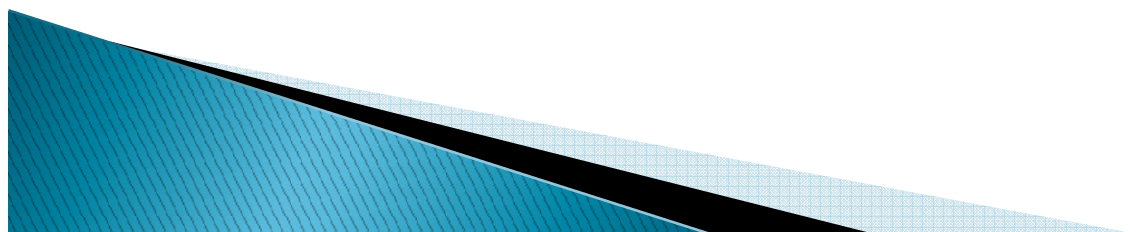
- ▶ S nízkym dosiahnutým vzdelaním Rómov súvisí nepriaznivé postavenie na trhu práce a tiež vyššie riziko dlhodobého vylúčenia.
- ▶ vzdelanie – postavenie na trhu práce – stav regiónu – stupeň integrácie = navzájom sa podmieňujúce faktory
- ▶ Segregovaní Rómovia v marginalizovanom regióne – najchudobnejší z chudobných
- ▶ Všetky výskumy potvrdzujú veľmi nízku úroveň vzdelania
- ▶ Existencia rozdielov – vzdelanostná úroveň žien je horšia ako u mužov, u mladších generácií (do 30 rokov) menšie zastúpenie osôb so stredoškolským vzdelaním – vyššie zastúpenie ŠŠ
- ▶ Vznik sekundárnej negramotnosti

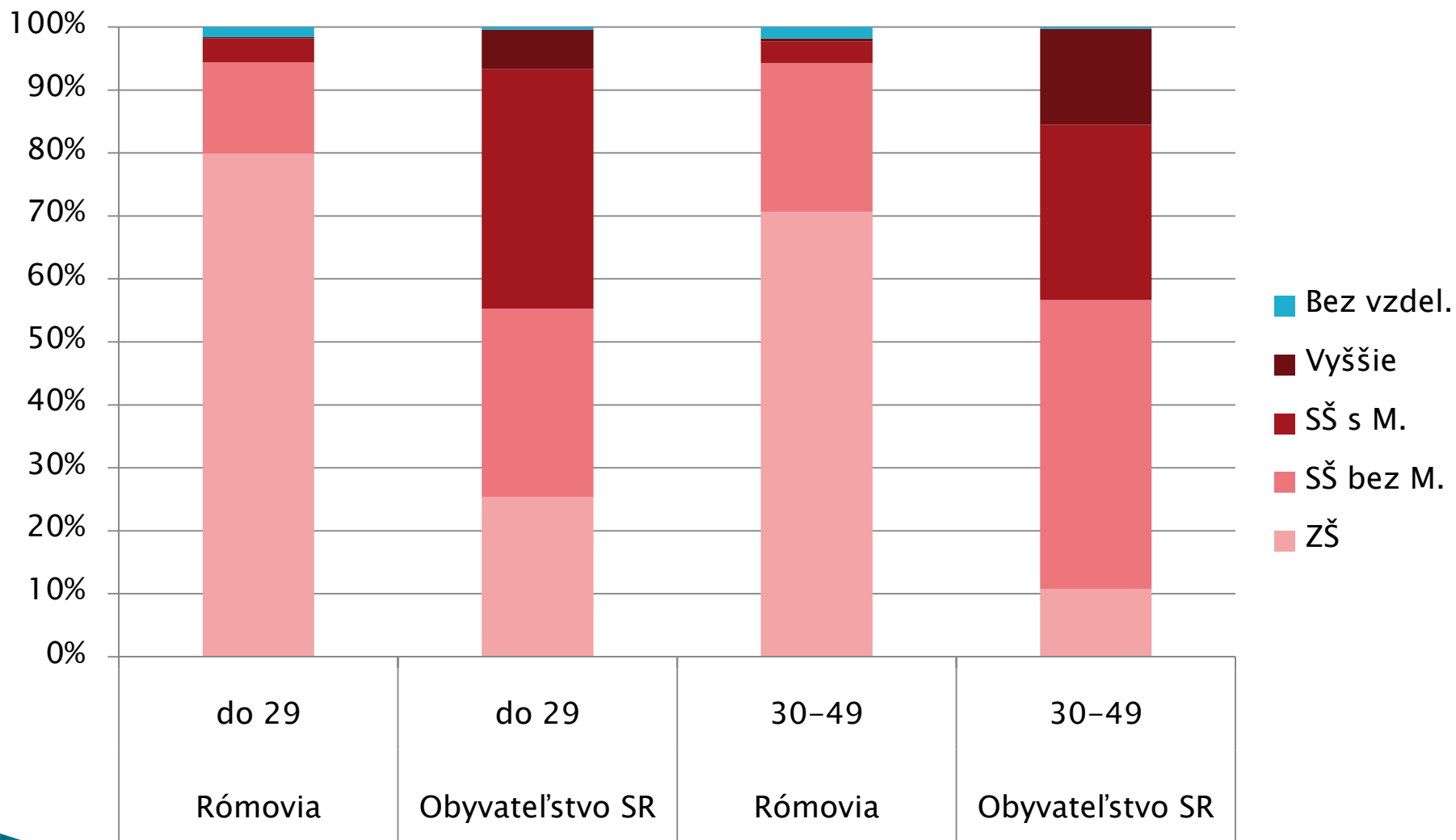
Vzdelanostná štruktúra Rómov

UNDP 2004–2005

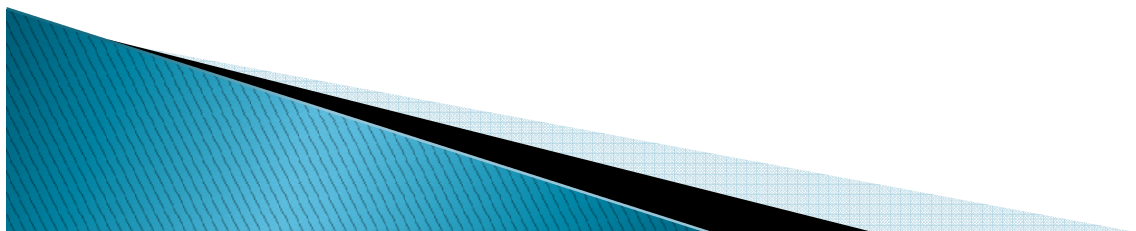
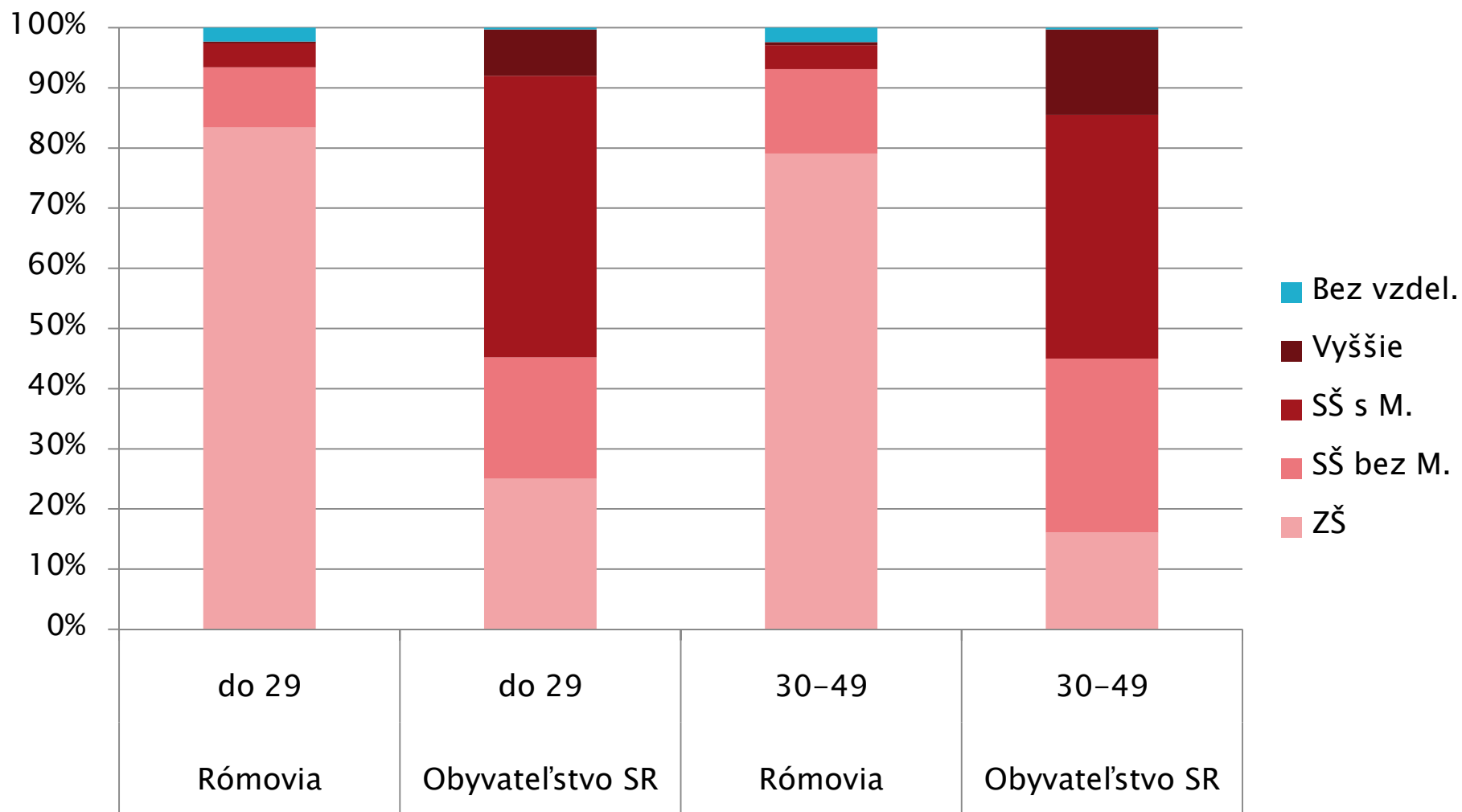
Vek	Neukončené základné	Základné	Neukončené odborné stredné	Stredné odborné	Neukončené stredné	Ukončené stredné	Vyššie	Špeciálna škola
<i>Muži</i>								
do 29	22,6	37,6	12,2	15,5	1,3	1,5	0,5	8,9
30-49	30,5	32	10,9	23,5	0	1,5	0,2	1,4
50+	41,9	37,2	3,5	12,2	0,6	2,3	0	1,2
<i>Ženy</i>								
do 29	27,3	45,3	8,2	9,6	1,2	1,2	0	6,7
30-49	33,9	38,9	8,3	13,3	0,7	2,4	0	2,4
50+	49,7	40,5	1,2	4,9	0	1,8	0	1,2

Vzdelanostná štruktúra mužov 2001

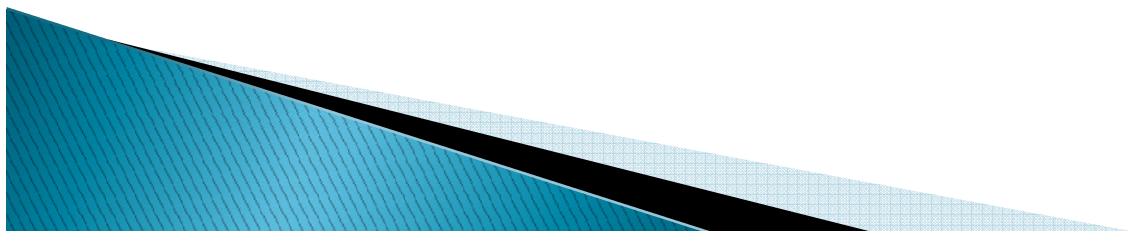

Vzdelanostná štruktúra žien 2001

Niektoré príčiny nízkeho vzdelania

- ▶ Vplyv objemu kultúrneho a ekonomického kapitálu
- ▶ Medzigeneračná transmisia
- ▶ Selekcia v školách
- ▶ Nízke povedomie o prepojenosti výšky dosiahnutého vzdelania a aktívnej participácie na trhu práce
- ▶ Dostupnosť vzdelania – 3násobné obmedzenie
- ▶ Rozdielne reprodukčné správanie

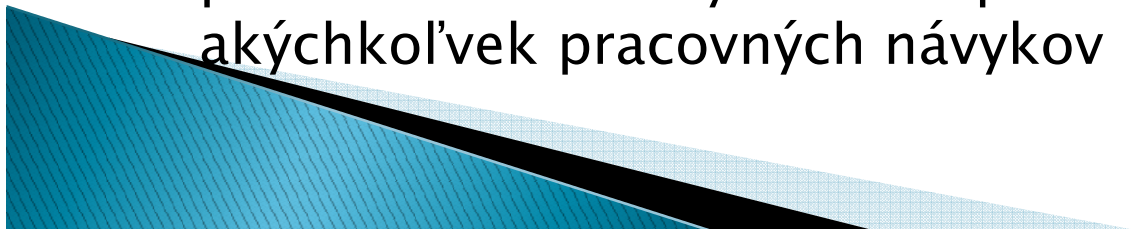
Rómovia a trh práce I.

- ▶ Nízka kvalifikácia, vzdelanie – väčšina stratila zamestnanie v rokoch 1990–1991; zvyšok do roku 1995
- ▶ Veľké disproporcie – nové miesta vyžadujú určitú kvalifikáciu, vzdelanie – nezamestnaní vo väčšine prípadov nízke vzdelanie; nové miesta vznikajú vo vyspelých regiónoch
- ▶ Migrácia za prácou (doprava, byt, prenájom?? – nemožné) – informácie – sociálne siete
- ▶ Pokles dopytu po lacnej nekvalifikovanej sile – konkurencia (Bulhari, Rumuni, Ukrajinci)
- ▶ Zlá povesť Róma – zamestnanca
- ▶ Diskriminácia
- ▶ Segregovaní Rómovia z marginalizovaných regiónov

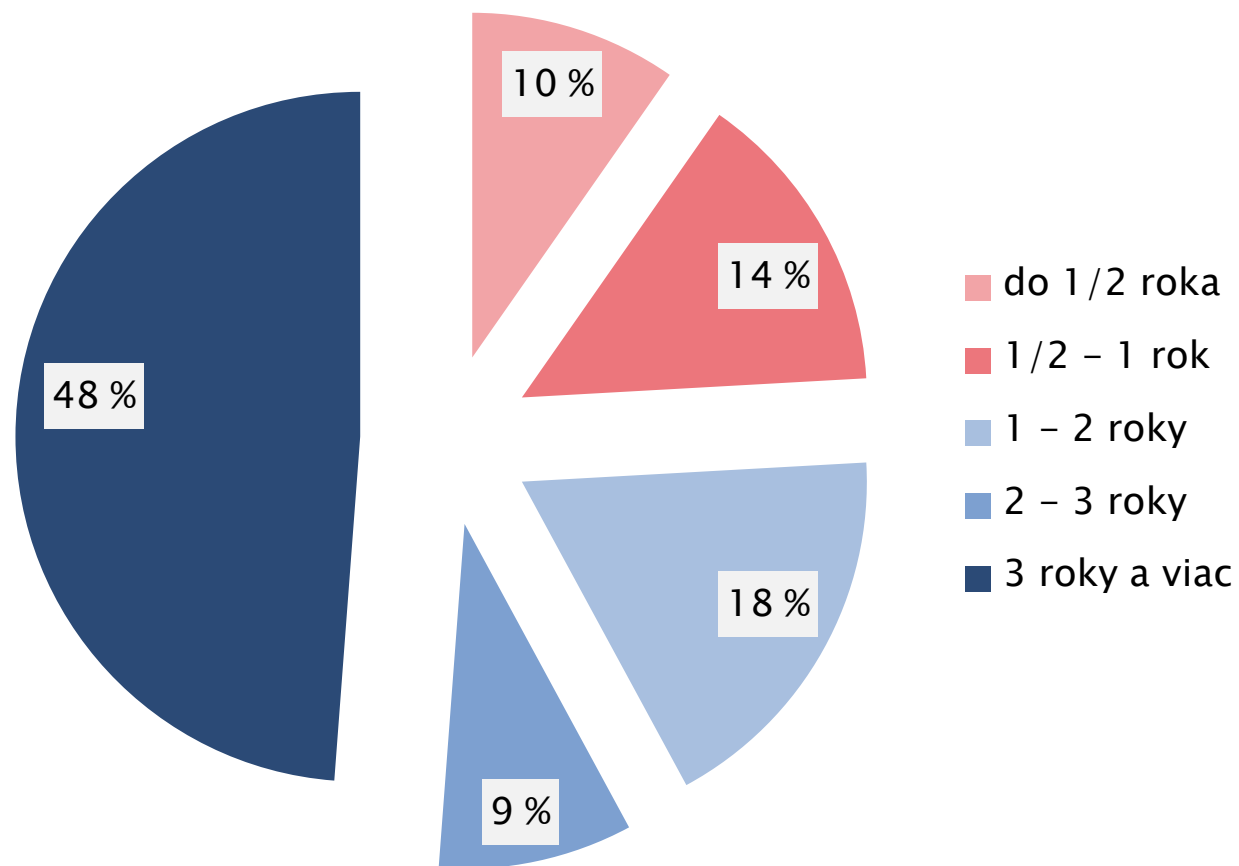

Rómovia a trh práce II.

- ▶ Nemožnosť získať uplatnenie na formálnom trhu – (polo)pasívny príjemca sociálnych dávok, aktívna účasť na neformálnom trhu (čierna, šedá ekonomika)
- ▶ Rozdiely medzi mužmi a ženami – v nezamestnanosti, podiele pracujúcich na plný alebo skrátený úväzok, participácii na aktivačných prácach – ženy výrazne exkludované z trhu práce – dlhodobo – nezamestnatel'né osoby
- ▶ Najväčší problém – dlhodobá nezamestnanosť (50 % tri a viac rokov; viac ako rok $\frac{3}{4}$ nezamestnaných)
- ▶ Takmer každý 5. respondent nikdy nechodil do práce; 9 z 10 domácností má aspoň 1 osobu nezamestnanú
- ▶ Veľký problém – mladšia generácia – nemá kontakty, nikdy nepracovala, rodičov v mnohých prípadoch nikdy nevidela pracovať – zo školy na úrad práce – generácia bez akýchkoľvek pracovných návykov

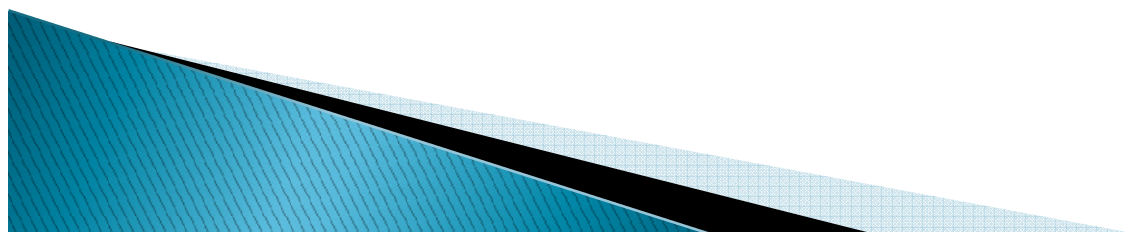

Doba evidencie nezamestnanej osoby na úrade práce

Ekonomický status respondentov podľa výskumu UNDP v rokoch 2004–2005

Ekonomický status	Muži	Ženy	Spolu
Práca na plný úväzok	9,4	3,3	6,3
Práca na čiastočný úväzok	1,7	0,9	1,3
Nezamestnaný	73,8	50,6	61,9
Dôchodca starobný	5,9	11,1	8,6
Dôchodca invalidný (ZP)	5,1	5,1	5,1
V domácnosti	0,5	1,7	1,1
Na materskej / rodičovskej dovolenke	1,1	24,7	13,1
Ostatné	2,6	2,6	2,6

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo SOBD 2001

Vek	Populácia rómskej národnosti SOBD 2001					Populácia Slovenska SOBD 2001				
	Podiel EA (v %)		Podiel nezamestnaných z EA (v %)		Podiel na materskej dovolenke z EA (v %)	Podiel EA (v %)		Podiel nezamestnaných z EA (v %)		Podiel na materskej dovolenke z EA (v %)
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Ženy
-29	74,6	66,3	87,7	63,2	30,6	63,4	62,7	34,2	26,2	22,9
30-49	88,7	82,0	76,9	73,9	10,2	93,5	91,6	17,4	16,3	5,6
50+	72,0	46,9	70,7	74,2	0,7	82,1	51,8	16,1	14,2	0,1

Vysvetlivky:

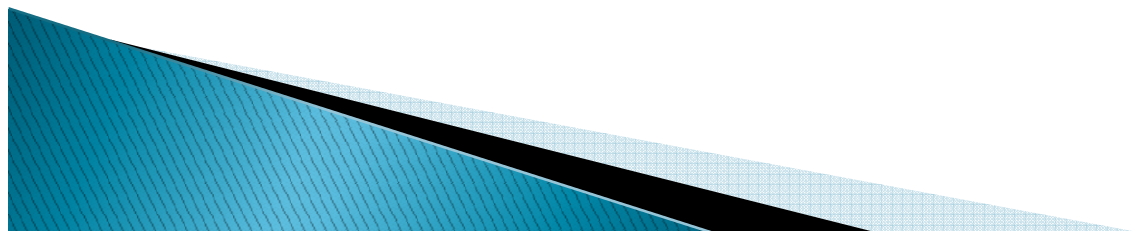
Podiel ekonomicky aktívnych (EA) – počítaný z celkového počtu osôb v danom veku

Podiel nezamestnaných z EA – podiel nezamestnaných z celkového počtu EA v danom veku

Podiel na materskej dovolenke - podiel žien na materskej dovolenke z celkového počtu EA

Vplyv dosiahnutého vzdelania na ekonomickú aktivitu - rozdiel medzi tými, čo nedokončili základnú, dokončili základnú a majú prípadne neukončenú strednú, je minimálny (nezamestnanosť nad 60 %); ukončená stredná (najčastejšie bez maturity) nezamestnanosť nad 50 %

- potreba vyššieho vzdelania + vplyv regiónu + diskriminácia

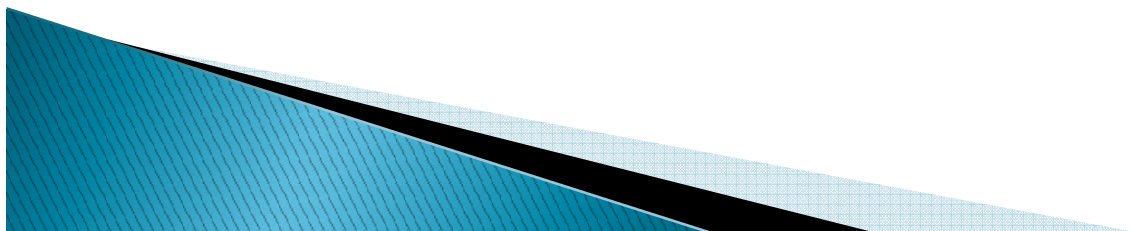
Triedy zamestnaní

▶ MUŽI

- ▶ **pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** a robotníci v baniach a lomoch, v priemysle, stavebníctve, v doprave a v príbuzných oboroch (29 %),
- ▶ **pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** zameraní na predaj a služby (20 %),
- ▶ kvalifikovaní robotníci pri ťažbe surovín, stavební robotníci a robotníci príbuzných odboroch (okrem obsluhy strojov a zariadení) (13 %),
- ▶ kvalifikovaní kovorobotníci a strojárski robotníci (cez 6%)
- ▶ pomocní nekvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve, rybárstve a v príbuzných oboroch (cez 6 %).

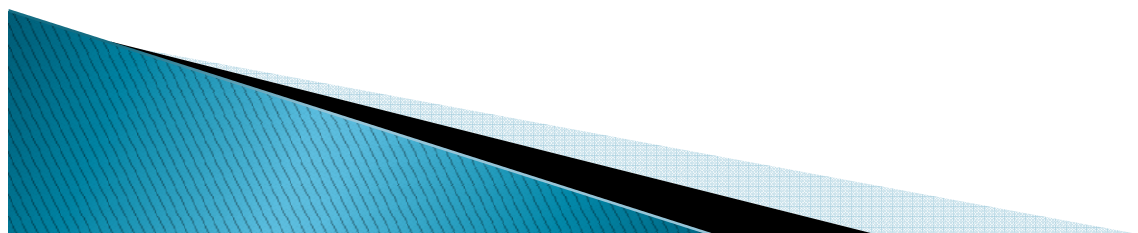
▶ ŽENY

- ▶ **pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** zameraní na predaj a služby (32,9 %)
- ▶ **pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** a robotníci v baniach a lomoch, v priemysle, stavebníctve, v doprave a v príbuzných oboroch (19,6 %)
- ▶ ostatní kvalifikovaní spracovatelia a výrobcovia (9,7 %)
- ▶ pomocní nekvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve, rybárstve a v príbuzných oboroch (8,7 %)
- ▶ obsluha stacionárnych zariadení a montážni robotníci (8,3 %).

Aktivačné programy

- ▶ Aktivačné programy od roku 2004 – cieľ –motivovať nezamestnanú osobu, aby sa aktívne zapájala do hľadania uplatnenia na trhu práce, zvyšovala si kvalifikáciu a zručnosti, vykonávala práce v prospech obce – obmedzené dopytom
- ▶ Osobám, ktoré participujú v aktivačnom programe, prislúcha aktivačný príspevok (1 900 SKK)
- ▶ Na aktivačných prácach z osôb starších 18 rokov sa podieľalo 37 % z nich – vo väčšej miere muži ako ženy
- ▶ Priemerná dĺžka prác – do 2 h/deň – drvivá väčšina (60 % do 1 hodiny)

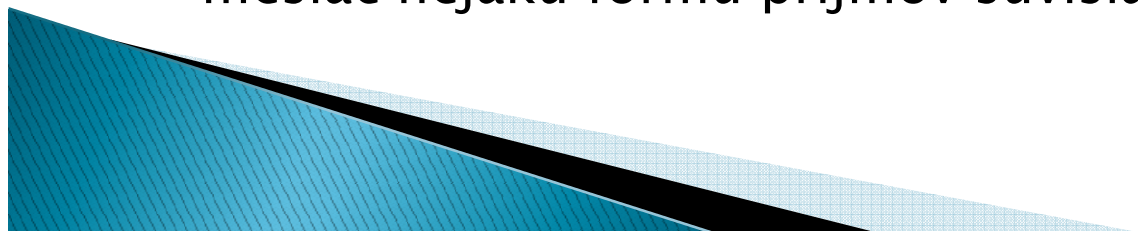
Príjmy rómskych domácností

- ▶ Sociálne dávky
- ▶ Prídavky na dieťa (spolu s materským príspevkom)
- ▶ Občasná práca bez zmluvy
- ▶ Práca na formálnom trhu práce so zmluvou
- ▶ Dôchodok
- ▶ Dávky v nezamestnanosti

Najviac financií do rodinného rozpočtu prinášajú:

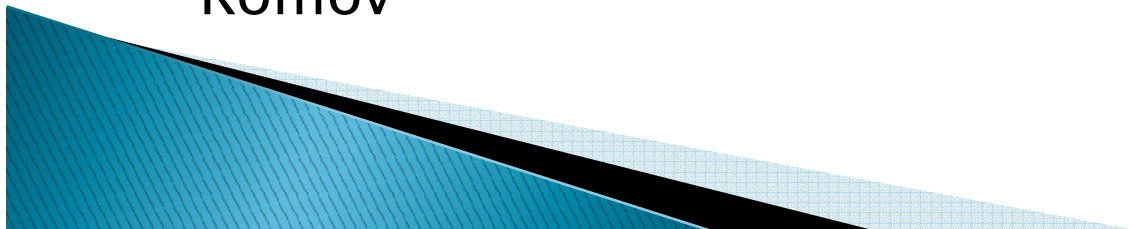
- ▶ Sociálne dávky (31 %)
- ▶ Dávky v nezamestnanosti (19 %)
- ▶ Príjmy z práce na formálnom trhu so zmluvou (17 %)
- ▶ Prídavky na dieťa (13 %)

Celkovo až **73 %** domácností uviedlo, že poberalo za posledný mesiac nejakú formu príjmov súvisiacich s hmotnou núdzou.

Záver

- ▶ Veľmi nízke vzdelanie – zhoršujúca sa úroveň u mladších generácií
- ▶ Veľmi nízke zapojenie na trhu práce – výrazne horšia situácia u žien, mladých, segregovaných
- ▶ Dlhodobá nezamestnanosť (viac ako 1 rok 75 % nezamestnaných)
- ▶ Sociálna exklúzia – segregované komunity – nezamestnateľní
- ▶ Odkázanosť na sociálne dávky – 73 % poberá nejakú formu – väčšina príjmov domácnosti z rôznych transférov sociálnej pomoci
- ▶ Veľký problém do budúcnosti – starnutie populácie – vysoké zastúpenie nezamestnateľných osôb z radov Rómov

Ďakujem Vám za pozornosť.

Prajem príjemný zvyšok dňa.

